

MAGYAR GERONTOLÓGIA

15. ÉVFOLYAM KONFERENCIA KÜLÖNSZÁM

2023. 15. évf. Konferencia Különszám

On-line verzió: ISSN 2062-3690

[www.https://ojs.lib.unideb.hu/gerontologia](https://ojs.lib.unideb.hu/gerontologia)

Összehasonlító demenciavizsgálat módszertana és eredményei Sopronban

Fábián Gergely¹

¹Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar

Kulcsszavak: demencia, Sopron

2012-ben, amely az aktív idősödés és a nemzedékek közötti szolidaritás éve volt az Európai Unióban, Magyarország két városában, Sopronban és Mátészalkán mértük a 65 éves, illetve annál idősebb generációk körében a demencia megjelenését, elterjedtségét és jellemzőit.

Módszer

Tíz évvel az első kutatás után, 2022-ben Sopron városában lehetőségünk nyílt arra, hogy a felmérést újra elvégezzük, más várossal történő összehasonlításra azonban nem volt lehetőségünk. A vizsgálatban összesen 329 fő került véletlenszerűen kiválasztásra, akik reprezentálják a normál idős populációt. Kialakításra került egy almintá is, akik idősotthonban (nyugdíjasházban) élnek, létszámuk összesen 124 fő volt.

A felmérés kérdőíves vizsgálatból készült, amely 3 nagyobb blokkból állt. Elsőként az idősek általános életkörülményei kerültek felmérésre (nem, életkor, iskolázottság, lakhatás stb.), majd a megkérdezettek általános egészségi állapotának felmérése következett, ideértve a vélt egészségi állapotra vonatkozó információkat, majd több teszt segítségével vizsgáltuk a demenciát, a dependenciát, illetve az ápolási-gondozási szükségleteket. A demencia kockázatának meghatározására (hasonlóan a 2012-es felméréshez) a Folstein által kidolgozott Mini Mental State Examination validált magyar változatát használtuk, amely ma nemzetközi

szinten is a leggyakrabban alkalmazott gyors kognitív teszt, és amely alkalmas a demencia első szintű szűrésére. Ezt egészítette ki az ún. órarajz-teszt.

A dependencia fokát a Katz féle mindennapi tevékenységek elvégzését mérő kérdőív módosított európai verziója alapján mértük. Ez a napi tevékenységek, úgymint testápolás és higiénia, öltözködés, WC-használat, helyváltoztatás, étkezés, széklet és vizelet visszatartás, esetében mérte a dependencia fokát, vizsgálva, melyek azok a tevékenységek, amelyeknél az idősnek segítségre van szüksége.

A kutatás legfontosabb eredményei

Általános demográfiai változás Sopron városában is az idős generációk létszámának és arányának növekedése. 2012-höz képest változott a 65 éven felüliek életkori megoszlása, nőtt a 76-85 év közötti és a 85 év feletti korcsoportok aránya. Ez egyben azt is jelenti, hogy az ún. kettős öregedés a városra is jellemző. Ez utóbbi két korcsoportban „nőtöbblet” figyelhető meg, egyre több ez egyedül élő (döntően özvegy) hölgy.

A demencia kockázata nőtt az elmúlt 10 évben, az összesített adatok alapján 10 százalékkal, 28 százalékról 38 százalékra.

Az elvégzett tesztek (MMSE és órarajz teszt) alapján, 2012-höz képest abban az értelemben nincs változás, hogy továbbra is dominánsan enyhe fokú demenciával küzdőkről beszélhetünk. A betegség jellemzőinek ismeretében kijelenthető, hogy a közeljövőben helyzetük romlása várható. Természetesen itt már (figyelembe véve, hogy a két vizsgálat között 10 év telt el) egy másik idős korosztályról beszélünk, mint 2012-ben. A demensek esetében pedig azt is figyelembe kell venni, hogy a szakértői becslések alapján a 65 év feletti demenseknél az átlagosan várható túlélés 8 év, a legidősebbek esetében 3 év.

A Katz index értékei alapján az elmúlt tíz évben nőtt az idős népesség dependenciája is a mindennapi tevékenységek ellátása területén, azaz a rászorultság, az ápolási-gondozási szükséglet is nőtt a jelzett időszakban.

Jelentős eltérés figyelhető meg a normál idős populáció, azaz az otthonában élő idős népesség, illetve a bentlakásos intézetben élők között, ez utóbbi csoport esetében kedvezőtlenebb mutatókkal. A bentlakásos intézményben élők körében magasabb a közepes, vagy súlyos fokú demenciában szenvedők aránya.

A kutatás egyik fontos eredménye, hogy több gazdasági-társadalmi változó (nemi hovatartozás, gazdasági-jövedelmi helyzet stb.) nem mutat szignifikáns hatást a felmérték egészségi állapotára vonatkozóan. Ez azt jelenti, hogy a betegség „nem válogat”, bármely társadalmi

csoport tagját elérheti, nincsenek igazán társadalmi védőfaktorok. Szignifikáns hatást az életkor gyakorol, abban az értelemben, hogy minél idősebb valaki, annál nagyobb a demencia kockázata.

Bizonyos fokig az iskolázottság jelent egyfajta védelmet, (2012-höz képest 2022-ben már szignifikáns eltérések mérhetőek), hiszen az alapfokú végzettséggel rendelkező idősök körében gyakoribb a demensek aránya, mint az érettségizettek, illetve a diplomások csoportjaiban. Vélhetően egyfajta védőfaktoroként jelenik meg az, ha valaki hosszú időn keresztül szellemi munkát végzett. Ezt erősítik meg az MMSE, az Órarájz-teszt és a Katz index eltérő értékei is, igaz ehhez azt is hozzá kell tennünk, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a „fiatal idősök” körében a legmagasabb.

A szerző:

Dr. Fábián Gergely

főiskolai tanár, tanszékvezető

Debreceni Egyetem, Egészségtudományi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet,
Társadalomtudományi és Szociális Munka Tanszék